

אצלם שם האות איננו תמיד חלק ארגани של מיבטה
האות. ויש אשר אין כל יחס בין שני אלה, למשל באנגלית
האות H — שמה „אייטש“, שאין לו שום קשר עם מיבטה.
לא כן אצלנו. כל שם אותן מאותיות האלף-בית —
האות הראשונה באותיותו היא האות המסתננת בשם זהה,
למשל: אלף (א'), בית (ב'), גימל (ג'), דלת (ד'), הא (ה'),
 ועוד ועוד עדתו (ת). ובכן, סימן הוא ביד התינוק, פי
שם אותן בתחילתו מעיד על מיבטה של
האות.

כל האמור איננו מכוון לשמות הנקודות במיישרין
(אף כי בעיקיפין יש גם פאן יחס בין השם ובין המיבטה),
כעון: קטץ, קופוץ, חיריק וגו', שכון הנקודה הראשונה של
כל מלה מעידה על מיבטה של הנקודה. אך עניין זה קשה
קצת לקטנים). ואין כל רע אם בזמנ הראשון לא ידעו
התלמידים שמותיהן של הנקודות, פי לימוד ההרפבה של
האותיות עם הנקודות מוכרא להיות על-פי השיטה הקולית.

מה המיבטה הנכון בארה"ק ?

א

אין לך בעולם שפה מדוברת, שאין לה בכמה גליות
ומחוות דיבובים (דיאלקטים) שונים. בארץ-הברית של
ארצות הברית, למשל, תמצא בעשרה מיבטאים אנגליים: הניו-
יורקי, הבוסטוני, המערבי, הדרומי וכדומה. על דעת שום
בר-דעת לא יעלה הרעיון להנהיג בברוקלין מיבטה בוסטוני
— ולהפך. וכי לא נבין שההנאים האלה אינם פרי חפציות
(קאריסות) ושרירות-לב, אלא פרי האקלימים השונים,
תנאי-ה חיים המיוחדים ונעם השפעת הלשונות הזרות בפי
המהגרים וצאצאיהם ?

הנאמר לבנו, פי בימי השופטים, הבית הראשון
והשני היו הוגים כל בני-ישראל מדן ועד באר-שבע את

האותיות והתנוועות בקול אחד ובנעימה אחת? בחד
התנ"ך גופו נרמזו שניויי "шибולת" ו"סיבולת" (אנשי
אפרים יושבי השומרון החדש לא הכינו לדבר שין أولי
טפוני קילקול שיניהם משפע שתיתת יין, שכר ותירוש).
ומה הן תמוורות הפתיב (כובע—קובע, עלז—עלם—עלץ
ויעוד) אם לא תמוורות הקול בדיבור-פה?

בימי בית שני נבדלו הגליליים בתכונות-הברתם מבני
יהודה עד שהעלו עליהם חכמי התלמוד: "בני יהודה
שהקפידו על לשונם נתקימה תורתם בידם; בני גליל שלא
הקפידו על לשונם לא נתקימה תורתם בידם" (עירובין
ג"ג). ובזמןנו כבר יש, למשל, להבחין בין מיבטאמ של
הטל-אביביים העירוניים ובין מיבטאמ של איפרי סיג'ירה
הפשוטים בגוליל.

ב

לאמיהו של דבר אין בעולם שני בני-אדם הוכרים
באופן אחד את שפתם המשותפת — ואין רודן שיוכל לכפות
עליהם הכרה אחת ודומה בכלל. אלא מה? המיבטה "הנכון"
בדרך כלל הוא המיבטה הטעוני, המתΚבל בבירת המדינה,
בחוגי המשפטים ובכתבי-הספר הממשלתיים. אצלנו במדינת
ישראל נתΚבל לפי-שעה המיבטה ה"ספרדי" השטחי,
המעט את התנוועות: קצת גדול כמו פתח, חולם כמו
קמצ' קצוץ, סגול כמו צירה, תיו כמו פמו תיו.

אמנם ספרדים טהורים (כפי שהם רגילים להתקנות)
ומדקדים מומחים מקפידים לבטא את הצירה כמו
הашפנוזים. את הקמצ' הנדול הם מבטאים כמו פתח ארוך
ומורכב (להבדילו בין פתח קצר ופשוט). וכן הם מבחינים
בין חולם (שהיא תנואה גדולה ומיבטהה ממושך) ובין קצת
קטוץ, קצר ופשוט. כמו כן הם מבינים בין ת' רפה (כמו
th רפה באנגלית) ובין ת דגש (כמו th חזק באנגלית).
יבוא يوم זהירות פזאת תחפש גם בקרב האשפנוזים

ה„ספרטנדים”, שדיבורים מושפע מלשונות שונות בגלות. ואשר לקיובץ היהודי באמריקה — נהוג בו המיבטא, שהובא מאירופה, והמכונה „אשפנזי”, המרבה בתנועות ומדובר בחדילין. המיבטא זה נשמר בתוך כתיספר עבריים, יישבות ובתי תלמוד-תורה.

יתרונ רב לו, פי אין כמותו לטוב לשם ידיעת הניקוד ההלכתי — וגם דומה הוא למיבטא אלף הטילים והניבים העבריים המתובלים באידית המדוברת. החזון ובעל-הקריאת בכתבי-כנת סוראים בתורה, בסידור ובמחזור „אשפנזי”. חיליה לנו להתרחק מן העם ושפטו. אל-נא ננטק את האבות מעל בניהם ואל-נא נעשה משונה: להעתיק באופן מלאכותי מיבטא מסביבה גיאוגרפיה אחת לחברתה. שפטנו היא חייה וטבעית, ולפיכך מתחלפים דיבובייה — ואין להשביבה במיתת-סdom „ספרדית” בארהיקה.

ג

הלא הואים אנחנו, פי היהודים בתימן, במאורוקו או במערות המידבר באפריקה הצפונית, ממשיכים בדיבוביהם הייחודיים והקבועים שם זה מאות שנים. ארץ ארץ ומיבטא. כל העולה למדינת ישראל מקבל מיד מרotta ומייבטא. והוא הדין: מי שיורד לאמריקה נגע לשולטון ה„ספרדית”. באט למדינה — זיל כמיןנה. אין ספק, כי ה„אשפנזי”. באט למדינה — זיל כמיןנה. אין ספק, כי יש בזה יהירות וסנופיות והתנסאות על ההמוניים לדובב בארהיקה „ספרדית” או להبور בציון „אשפנזי”... לבסוף אגלה לכם סוד ידוע: דוקא במדינת ישראל, מכורת-מולדה וחוטן-גדולתה של שפטנו, אין התלמידים יודעים לנקד את התיבות צורתן וכhalbתו — וכי ביוזון ועלבון לאומי. המדבר „ספרדית” מוקפת ומודקת יודע ניקוד; ואילו המדבר „ספרדית” שטחית ודلت-צליליים אינו יודע ניקוד.

אמנם חטא אליעזר בנזיהודה, שקיבל עליו את על הפסודים בזכות דיבורם העברי. החטא הזה יתוקן במרוצת הזמנים פאשר ייווצר לנו מיבטה ישראלי מקורי מלא ושלם עד כדי כך שפלאות וכל נקודה תמצא את גואלה. רק אחת נזופר לעולם: בנוגע לדיקון הנגינה — הרי כאן אין שום הפרש בין כל מיני מיבטאים שעולם ("אשפנזי", ספרדי, תימני, מארוקאני, ארם-צובי זעוז). פולנו חייבים להיזהר לפि חוקי הדיקוד בחתימת כל מלה — וחומר-הזהירות בנגינה נוטל את כל צבוננו של הדיבור העבר המוקורי בין "אשפנזי" ובין "ספרדי".

המיבטה הספרדי במדינת ישראל

הרגילים לקרוא במיבטה האשפנזי יזפרו את ארבעת השינויים האלה במיבטה הספרדי, המקובל במדינת ישראל:

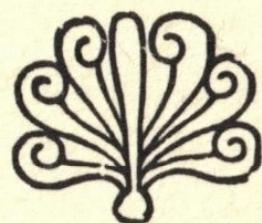
- (1) את הנקודה צירה מבטאים כמו סגול, למשל: *בן* — קוראים כמו: *Ken, ben*.
- (2) את החולם (עם וו או בלי וו) מבטאים כמו *קמץ*, למשל: *בור תור* — קוראים כמו: *tore, bore*.
- (3) את הקמץ הנדול מבטאים כמו *פתח רחב*, למשל: *ער* (ע' בקמץ), *גד* — קוראים כמו: *God, are*.
- (4) את האות *תו* (בליל דגש) מבטאים כמו *אותה* (עם דגש) והאות *טיית*, למשל: *עברית, גברת* — קוראים כמו: *gveret, ivrit*.

את הקמץ הקטן וכן את חטף הקמץ וכן כל קמץ לפני חטף קמץ מבטאים כמו *קמץ אשפנזי*. למשל: *אונינים, צהרים* (=צאהארטים).

קמץ קטן בא בלי נגינה ואחריו שווה נח, למשל: *חופשי, קר-בן* (=קאר-פאן).

לְשׁוֹן בָּקִיָּה

מדריך שימושי בענייני דיקdock, ניקוד,
תחביר וסיגנון

הוצאת המחבר

ניו-יורק, ארצות-הברית

LASHON NEKIAH

(CORRECT HEBREW)

by

DANIEL PERSKY

Permission is hereby granted to reproduce or translate any portions of this book as well as of this author's other books in any form whatsoever.

מותר להעתיק ולתרגם, בכל צורה שהיא, מתוך הספר
זהה, וכן משאר ספרי המחבר, בלי גטילת רשות

ספריו דניאל פרסקי :

- „לאגף יידיים“
- „מטעמים לחנוך“
- „זמנית טובים“
- „לכבוד הרגל“
- „עברית אונכיה“
- „צחוק הארץ ישראל“
- „קול המונד“
- „בגן עדן של ילדים עבריים“
- „לשונו נקיה“

Printed, 1962, by Futuro Press, New York, N. Y.